

Conflicten stellen NAVO op de proef

Conferentie Review 2015 - Trans-Atlantic Relations

Achtergrond - 20 april 2015 - Auteurs: Marja Verburg, Wouter Meijer

Hoe moeten Europa en de Verenigde Staten reageren op de crisis in Oekraïne? En welke rol speelt Duitsland op het wereldtoneel? Over deze vragen spraken Amerikaanse en Europese deskundigen op de conferentie 'Review 2015 - Trans-Atlantic Relations' op 17 april in Amsterdam.

De crisis waar Duitsland een grote rol bij speelt is de confrontatie tussen Rusland en Oekraïne. Maar aan de twee aanwezige deskundigen uit Rusland en Oekraïne was al te merken hoe lijnrecht die partijen tegenover elkaar staan, vooral over de oorzaak van het conflict.

Nadia Arbatova van de Russische Academie van Wetenschappen legt de schuld bij de Europese Unie en de NAVO, die Rusland het gevoel geven buitengesloten te zijn. "Rusland ligt in Europa, maar Europa doet alsof Rusland er niet bijhoort."

Volgens Arbatova was het Westen na het eind van de Koude Oorlog erg zelfvoldaan: Rusland ontwapende, werd democratischer, het bewoog "onze kant" op. Maar wat het Westen niet zag, was de frustratie in Rusland over het einde van de Sovjet-Unie, de economische crisis en de oorlog in Tsjetsjenië.

Geen nieuwe Koude oorlog

De conferentie 'Review 2015 - Trans-Atlantic Relations' op 17 april is georganiseerd door het Duitsland Instituut, de Konrad-Adenauer-Stiftung en de Atlantische Commissie. [Bekijk hier het programma](#)

Is het Oekraïne-conflict een voorbode van een nieuwe Koude Oorlog? Dat verwacht Arbatova niet, want er is geen gewapend conflict tussen Rusland en het Westen. Zij noemt dit een "conflict tussen liberaal kapitalisme en autoritair kapitalisme": Rusland heeft wel het economisch model van het Westen overgenomen, maar niet de politieke vrijheden. En Oekraïne zit tussen die twee in, moet kiezen voor het ene of het andere systeem.

Igor Kosij vertegenwoordigt de Oekraïense kijk op het conflict. Hij is oud-kolonel en werkt als militair deskundige bij het Oekraïense Instituut voor Euro-Atlantische

samenwerking. Hij ziet de Russische inmenging in het oosten van Oekraïne in een lange traditie: de inval in Hongarije in 1956, Praag in 1968 en Georgië in 2008. Rusland was, is en blijft agressief en is niet te vertrouwen volgens Kosij.

'Rusland was, is en blijft agressief en is niet te vertrouwen'

Hij beschrijft hoe ingewikkeld de problemen van Oekraïne zijn, er zitten overal separatisten, zelfs op hoge functies bij de veiligheidsdiensten - zij zijn in feite een vijfde colonne van het Kremlin. Kosij wil meer Westerse steun voor zijn land: in de vorm van deskundigen, met investeringen, en lidmaatschap van de EU en de NAVO, "of het Westen dat nu wil of niet". Die wens om lid te worden wordt vaak gezien als een van de oorzaken van het conflict, omdat die bij het Kremlin als een rode lap op een stier zou hebben gewerkt. Maar Tony van der Togt van Instituut Clingendael is het daar niet mee eens. Volgens hem liggen de oorzaken in Rusland zelf: dat land wil niet meegaan in de westerse waarden.

Van der Togt noemt dit de "Ruxit", Rusland is in feite uit ons wereldbeeld gestapt, de cultuur is nationalistischer geworden, een open maatschappij is niet langer het doel. Oekraïne moet dus wel kiezen tussen Rusland en het Westen, want een gezamenlijke wereld is er niet meer. En voor Rusland is het niet acceptabel dat Oekraïne verdwijnt uit de Russische invloedssfeer.

De rol van Duitsland

Van der Togt is blij met de rol van Duitsland in het Oekraïne-conflict, en van bondskanselier Merkel als voortrekker van de Europese diplomatieke inspanningen. Hij ziet dat er een hele nieuwe relatie met Moskou moet worden gevonden. De oude benadering van *Wandel durch Annäherung* (verandering door toenadering) werkt niet meer: Rusland wil helemaal niet veranderen.

Duitsland moet ook echt het voortouw nemen, want Brussel heeft niet de structuren om samen op te trekken. Maar het Westen weet niet wat Rusland dan wel wil: hoe ver Poetin wil gaan, wat zijn einddoel precies is. En dus moeten we blijven samenwerken met Rusland, maar tegelijkertijd ook de samenwerking binnen de EU en de NAVO versterken, gelooft Van der Togt.



De samenwerking binnen de NAVO werd op de conferentie geanalyseerd door de Amerikaanse NAVO- en veiligheidsdeskundige Hans Binnendijk van Johns Hopkins University, de Duitse politicoloog Wilfried von Bredow van de Universität Marburg en Europakenner Luuk van Middelaar, voormalig politiek adviseur in Den Haag en Brussel en columnist van NRC Handelsblad.

Anti-Amerikanisme

Binnendijk en Von Bredow juichen het toe dat Duitsland politiek en militair meer verantwoordelijkheid wil nemen in de buitenlandse politiek. Ze vinden het ook een goed teken dat Duitsland zijn defensiebudget wil verhogen. Maar er zijn veel obstakels voor een leidende Duitse rol op het wereldtoneel, somt Von Bredow op: de Duitse bevolking is tegen meer Duitse inmenging in de buitenlandse politiek; de groeiende eurosceptis speelt een Duitse leidende rol parten; de anti-Amerikaanse stemming neemt toe in Duitsland; en veel andere landen voelen zich ongemakkelijk bij een machtig Duitsland. De Grieken haten Duitslands rol in de wereld, zegt Von Bredow.

Er zijn veel obstakels voor een leidende Duitse rol op het wereldtoneel. De publieke opinie is ook bij twee andere problemen die de NAVO belasten een complicerende factor, zegt Van Bredow: de NSA-affaire - het afluisterschandaal van de Amerikaanse geheime dienst, waar vooral Duitsland slachtoffer van was - en TTIP, het vrijhandelsverdrag tussen de VS en Europa waar in de EU veel weerstand tegen is.

'Russlandversteher'

Een obstakel voor het gezamenlijk optrekken in de Oekraïne-crisis vormen verder de *Russlandversteher* in Duitsland. Deze politici, historici, ondernemers en journalisten die begrip vragen voor Ruslands positie maken een gemeenschappelijke reactie op die crisis ingewikkelder.

Toch zegt Von Bredow ook dat de Oekraïne-crisis de NAVO-landen aaneensmeedt.

Daar is Van Middelaar het mee eens. Dat alle lidstaten het eens zijn geworden over sancties tegen Rusland en dat die nog steeds stand houden, is een positief teken. En het waren weliswaar Merkel en Hollande die naar Minsk reisden voor vredesonderhandelingen, en niet een hoge Europese vertegenwoordiger, maar zij waren daar uit naam van de EU en reisden na afloop direct door naar Brussel om de uitkomst daar te bespreken.

Dat Duitslands leidende rol in de wereld niet alleen van Merkel afhankelijk is, maar structureel van aard, daarover zijn Von Bredow en Middelaar het eens. Leiderschap is allang geen taboe meer voor Duitse politici, zegt Von Bredow. Dat andere landen sceptisch blijven over dat leiderschap, daar is niet veel aan te doen. “De Duitsers moeten ermee leren leven dat niet iedereen van ze houdt.”

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/11381/conflicten-stellen-navo-op-de-proef>